

INTEGRISANI ODGOVOR NA NASILJE NAD ŽENAMA I DEVOJČICAMA U SRBIJI

Kroz dugogodišnje partnerstvo i saradnju Tima Ujedinjenih nacija (UN) u Srbiji i nadležnih ministarstava, tela i institucija Vlade Republike Srbije, kao i organizacija civilnog društva, nastojimo da izgradimo društvo bez nasilja nad ženama i devojčicama. Zajedničkim aktivnostima informišemo građane o fenomenu nasilja i posledicama koje ono ostavlja na živote onih koje su ga preživele, radimo na sprečavanju nasilja, i na tome da, kada se nasilje desi, žrtve dobiju pravovremenu i efikasnu zaštitu i podršku institucija, a da počinioци budu kažnjeni.

PREVENCIJA NASILJA NAD ŽENAMA I DEVOJČICAMA

Nulta tolerancija i iskorenjivanje rodno zasnovanog nasilja podrazumeva prevenciju. Nimalo lak zadatak da se nasilje nad ženama i devojčicama spreči pre nego što do njega uopšte dođe odnosno da se pomogne žrtvi i zaustavi nasilnik efikasnije se obavlja kada se problem rešava ciljano i dugoročno. Zato je prevenciju moguće podeliti na tri nivoa.

PRIMARNA PREVENCIJA za cilj ima da na vreme spreči muškarce i dečake da postanu nasilni prema ženama i devojčicama. Direktno se suočava sa osnovnim uzrocima nasilja nad ženama i na taj način utiče na njegovo iskorenjivanje. Podrazumeva dugoročnu strategiju protiv nejednakosti i nasilja. Primarna prevencija obuhvata najširi krug ljudi i čini je širok spektar aktivnosti kao što su na primer informisanje javnosti kroz akcije i kampanje u koje su uključeni mediji, poslodavci i čitave zajednice; obrazovni programi u školama koji se primenjuju od ranog uzrasta;

preventivni programi koji se odvijaju na radnom mestu; državne politike, okvire i standarde uspostavljene kako bi se iskorenilo nasilje nad ženama i devojčicama.

SEKUNDARNA PREVENCIJA cilja na zaustavljanje već postojećeg nasilja odnosno na suzbijanje dalje eskalacije. Pun učinak postiže kada se nasilje izbegne ili ako već postoji, da se zaustavi. To znači da žrtve prestaju to da budu zato što su na primer zahvaljujući prevenciji stekle sigurnost da napuste nasilnog partnera. Ovaj vid prevencije je usmeren na pojedinke i pojedince, na ugrožene grupe ili direktno na nasilnike. Podrazumeva na primer česte obilaske socijalnih radnika žena koje su u riziku od nasilja; ili posebne programe namenjene muškarcima koji imaju problem s kontrolom besa.

TERCIJARNA PREVENCIJA obuhvata posebne mere koje se primenjuju kada je do nasilja već

U 1/4 porodica i žena i muškaraca deca su svedočila nasilju koje je nad njihovom majkom vršio otac ili partner, i to fizičkom nasilju.

MUŠKARCI U SRBIJI

PROMENE, OTPORI, IZAZOVI, IMAGES 2018

došlo. Njen zadatak je da koliko je moguće umanjí posledice nasilja, da omogući žrtvi da se oporavi, da joj obezbedi sigurnost i spreči da do nasilja ponovo dođe. Tercijarna prevencija je fokusirana na žrtve i nasilnike. Podrazumeva hitno zbrinjavanje, savetovanje i zastupanje žrtve, procesuiranje nasilnika. Za razliku od prethodne dve, tercijarna prevencija ne utiče toliko na smanjivanje nasilja koliko može da pomogne u oblikovanju stavova u društvu da je nasilje nad ženama nedopustivo kao i da je država spremna i sposobna da ga adekvatno sankcioniše.

Iskorenjivanje predrasuda ili stavova koji se zasnivaju na stereotipnim ulogama žena ili podstiču ideju da su žene inferiornije u odnosu na muškarce, jedna je od obaveza koje uspostavlja i Istanbulska konvencija. Pored toga što države potpisnice obavezuje da preduzmu zakonodavne ili druge mere u prevenciji svih oblika rodno zasnovanog nasilja, kao i poštovanje ljudskih prava žrtava, Istanbulska konvencija od njih traži preduzimanje neophodnih mera „u podsticanju svih članova društva, posebno muškaraca i dečaka, da aktivno doprinose sprečavanju svih oblika nasilja”.

Dr Nigina Abazade, regionalna savetnica za rodnu ravnopravnost u UNFPA regionalnoj kancelariji za istočnu Evropu i centralnu Aziju

Dr Nigina Abazade, regionalna savetnica za rodnu ravnopravnost u UNFPA regionalnoj kancelariji za istočnu Evropu i centralnu Aziju, devetnaest godina radi na promociji ženskih prava, razvoju i ljudskim pravima. Priključila se Fondu za stanovništvo Ujedinjenih nacija 2005. godine, a praksu je stekla u Azerbejdžanu i Avganistanu. Sada radi u regionalnoj kancelariji koja pokriva čak sedamnaest zemalja Istočne Evrope i Centralne Azije. Sarađivala je sa donosiocima političkih odluka, parlamentarcima, nevladinim organizacijama i liderima iz različitih sektora, uvek zastupajući prava žena i devojčica. Pre dolaska u UNFPA, naša sagovornica je radila za USAID, a takođe ima i akademsko iskustvo, kao asistentkinja. Dr Nigina Abazade po zanimanju je lekar, masterirala je rodne i studije deteta na Univerzitetu Linkoping u Švedskoj i doktorirala je u oblasti socijalne psihologije.

ZAŠTO JE VAŽNO DA U BORBU PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA I DEVOJČICAMA, KOJE SU NAJČEŠĆE ŽRTVE, BUDU UKLJUČENI MUŠKARCI I DEČACI, ODNOSNO ONI KOJI NAJČEŠĆE ČINE NASILJE?

Kulturološko prihvatanje nasilja - posebno u porodici, ali i u društvu kao celini - i dalje je više nego neprihvatljivo u regionu Istočne Evrope i Centralne Azije. „Patrijarhalni stavovi i stereotipi o ulozi žene u društvu su česti u celom regionu, a takvi stavovi, verova-

nja i ponašanja duboko su ukorenjeni u društvene norme. Imajući u vidu trend konzervativizma koji je prisutan u regionu, uključivanje muškaraca je postalo jedna od polaznih tačaka u promociji rodne ravnopravnosti, a takođe muškarce svrstava u redove saveznika i zastupnika promena". Zaista, najviše nasilja nad ženama počinjeno je od strane

njihovih partnera, doprinoseći na taj način učvršćivanju strukture moći. Upravo zbog toga je rad sa muškarcima i dečacima od ključnog značaja kako bi oni potom uticali na druge muškarce i uključili ih u prevenciju rodno zasnovanog nasilja. Rad sa muškarcima i dečacima može imati pozitivan, preobražujući uticaj na živote žena i devojčica, ali i na njihove sopstvene živote.

NA KOJI NAČIN JE MOGUĆE UKLJUČITI MUŠKARCE I DEČAKE U BORBU PROTIV RODNO ZASNOVANOG NASILJA, KAKO PREVAZIĆI STEREOTIPE I PREDRASUDE A IZBEĆI STVARANJE NOVIH PREPREKA ILI ČAK OTPORA?

Postizanje rodne ravnopravnosti putem promovisanja zdravlja žena, njihovih prava kao i iskorenjivanje rodno zasnovanog nasilja ne mogu se postići bez uključivanja muškaraca i dečaka, čiji značaj je već utvrđen; međutim, sprovođenje ove ideje u praksu ostaje izazov. Razumevanje društvenih normi i proces rodne socijalizacije od suštinskog je značaja za praćenje osnovnih uzroka nejednakosti, a time i za promenu načina na koji i muškarci i žene shvataju muškost. Društvene norme koje se odnose na postojeće ideje i ponašanja zadržavaju žene i devojke u statusu quo, koji je moguće promeniti isključivo razvijanjem kapaciteta i izgradnjom kolektiva koji bi bio u stanju da preduzme zajedničke akcije za postizanje rodne pravde.

Širom sveta postoje dokazi da su rodno transformativni programi koji promovišu ravnopravne odnose, promenu rodnih normi i društvenih očekivanja, u praksi najefikasniji. Podaci dobijeni iz evaluacije 57 programa koji uključuju muškarce i dečake, pokazuju da je 63% programa bilo efikasno ili je bar obećavalo konkretne akcije u integraciji rodno-transformativnih pristupa u programe regiona Istočne Evrope i Centralne Azije. Te akcije variraju od istraživanja do programskih aktivnosti, kampanja i zago-

varanja. Uključuju javnu raspravu kao i kritičke lične stavove o društvenim normama, a takođe nastoje da izmere promene u stavovima u odnosu na rodne norme i relevantna ponašanja.

KAKO DEČACI I MLADIĆI MOGU DA BUDU MOTIVISANIJI DA SMANJE ILI UČESTVUJU U PREVENCIJI NASILJA? KOJA JE ULOGA MUŠKARACA?

Rezultati dobijeni u Međunarodnom istraživanju o muškarcima i rodnoj ravnopravnosti (IMAGES) pokazuju da je nasilje nad ženama u regionu rasprostranjeno kao i da društvene norme i percepcija zadržavaju žene u svojevrsnoj kulturi tišine. Na primer, u Moldaviji, Jermeniji i Azerbejdžanu, anketirani muškarci i žene smatraju da žene moraju da trpe nasilje kako bi očuvale svoju porodicu. ¼ ispitanika u BiH smatra da je nasilje legitiman način rešavanja određenih problema. Na osnovu onoga što su pokazali IMAGES rezultati, rodno transformativni programi su od ključnog značaja za sprovođenje i suočavanje sa rigidnim rodnim normama i odnosima koji podstiču nejednakost. Veća je verovatnoća da će rodno-transformativni pristup uspeti da promeni percepciju muškaraca i žena o štetnim vrednostima i ponašanjima vezanim za rod koji ne doprinose promovisanju rodne ravnopravnosti.

Rodno transformativne inicijative treba sprovoditi i kroz značajno učešće mladih. Zbog toga, treba obezbediti više mogućnosti kako bi se osiguralo podizanje nivoa svesti dečaka o podršci osnaživanju devojaka i ohrabivanju njihovog učešća. U idealnom slučaju, ove inicijative treba da imaju za cilj transformaciju načina na koji dečaci razumeju rodne norme i vrednosti.

Rad sa muškarcima i dečacima, promovisanje njihovog uključivanja treba podstaći na različitim nivoima. Treba primeniti uspešne programske strategije za rad sa dečacima i muškarcima u školama, zajednicama i na radnom mestu i tako pomoći da

se nasilje zaustavi pre nego što počne. Zajednice, uključujući potencijalne počiniocce nasilja, žrtve kao i žene koje su preživele nasilje, moraju biti upoznati i svesni uzroka i posledica nasilja nad ženama i devojčicama - naročito moraju biti svesni odnosa između roda i prava, neprijateljski nastrojenih društvenih normi i zdravlja odnosno ljudskih prava.

KOJI PREVENTIVNI PROGRAMI IMAJU BOLJE REZULTATE, ONI KOJI MUŠKARCE NAVODE DA PREUZMU ODGOVORNOST ZA NASILJE POČINJENO NAD ŽENAMA ILI ONI PROGRAMI KOJI MUŠKARCE DIREKTNO UKLJUČUJU U REŠAVANJE PROBLEMA NASILJA?

Programi koji uključuju muškarce kao deo rešenja su efikasniji, nema sumnje. U tom smislu rodno transformativni programi omogućavaju bezbenost, podršku, isključuju osuđivanje i podržavaju diskusiju o štetnim oblicima maskuliniteta i njihovom uticaju.

Javna diskusija i kritički lični stavovi imaju veće mogućnosti i pogodniji su za promenu stavova. Treba istaći pozitivne primere ravnopravnog i nenasilnog ponašanja, podstaći značajnije i dugoročne promene. Muškarce i dečake ne bi trebalo da motivišu strah, stid ili krivica.

Uključivanje muškaraca u brigu o deci i odgovorno očinstvo su posebno dobar su osnov za preispitivanje neravnopravnih podela u ekonomiji zarada i pružanju nege, ali i za poboljšanje seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, u prevenciji nasilja nad ženama i devojčicama kao i u borbi protiv svih oblika rodno zasnovane diskriminacije uopšte.

ULOGA MUŠKARACA U PREVENCIJI

Da bi se žene, devojke i devojčice ohrabrile, muškarci, mladići i dečaci treba da im pruže podršku i preuzmu odgovornost. Bez obzira da li se radi o edukaciji, promeni kulturnih i društvenih obrazaca, iskorenjivanju predrasuda ili ukidanju običaja i praksi zasnovanih na rodnim stereotipima - efikasna prevencija ne treba i ne može da zavisi samo od žena.

Nacionalne kampanje, uključivanje državnih institucija i nevladinog sektora, društveno odgovorne akcije – mogućnosti prevencije su brojne, ali ako pažljivije pogledate, u telima i organizacijama koje se bore protiv rodno zasnovanog nasilja, videćete uglavnom žene. Istraživanje „IMAGES Srbija - Muškarci u Srbiji: promene, otpori i izazovi” jedno je od izuzetno retkih istraživanja o

muškarcima. Rađeno na nacionalno reprezentativnom uzorku, uz učešće 1060 muškaraca i 540 žena, uzrasta od 18 do 60 godina, ovo istraživanje daje jasan uvid u to na čemu smo kada su stavovi muškaraca o ravnopravnosti u pitanju ali i u kom smeru bi trebalo više raditi kada je smanjenje nasilja u pitanju. Nasilje, roditeljstvo, porodica, seksualnost, zdravlje, identitet, ratna iskustva teme su o kojima su muškarci u ovom istraživanju govorili. „Rezultati pokazuju da je najčešći oblik nasilja vezan za uvrede i ponižavanja, koje je, po sopstvenom priznanju, primenivala skoro trećina muškaraca prema svojim partnerkama. U ¼ slučajeva muškarci su namerno zastrašivali svoju partnerku. Šamaranje i bacanje predmeta na partnerku se događalo u 1/5 slučajeva.” kaže Branko Birač, koordinator projekta istraživanja IMAGES Srbija ispred Centra E8. „U celini posmatrano, oko 1/10 muškaraca iz uzor-

ka ima iskustvo prisiljavanja na seksualni odnos, pod različitim okolnostima i različitim osoba. Oni koji su dali odgovore da su vršili neki oblik nasilja su upitani o tome da li su u poslednjih 12 meseci vršili neki oblik nasilja – od njih, u poslednjih 12 meseci, svaki peti muškarac koji je vršio nasilje u partnerskom odnosu je pretio oružjem svojoj partnerki, a svaki četvrti je vređao partnerku. Još neki podaci koji zabrinjavaju su da: 18,8% od celog uzorka muškaraca izjavljuje da se slaže sa tvrdnjom da „postoje situacije u kojima žena zaslužuje da dobije batine” a da „žena treba da toleriše nasilje da bi održala porodicu” slaže se 11,9% ispitanika”.

Dobijeni odgovori ukazuju i na razlike u stavovima između muškaraca i žena. Kada je rodno zasnovano nasilje u pitanju muškarci najčešće (u 39,5%) smatraju da „zakon previše olakšava ženi da optuži muškarca za nasilje”. S druge strane da ne štiti dovoljno žrtvu nasilja smatra 43,2% muškaraca i čak 59,4% žena. Istraživanje „IMAGES Srbija - Muškarci u Srbiji: promene, otpori i izazovi” je pokazalo da su starije generacije muškaraca više vršile nasilje i manje zastupale rodno ravnopravne stavove.

„Ako se gleda podela po uzrastu, na primer, muškarci iz generacije 51-60 godina izjavljuju u 26.5% slučajeva da se slažu sa tvrdnjom da „postoje situacije u kojima žena zaslužuje da dobije batine”, a oni iz generacije od 25 do 30 godina to u izjavljuju u 11% slučajeva (dakle više od dva puta manje), a najmlađa generacija (od 18 do 24) slaže se u 15.4% slučajeva.” kaže Branko. „Pozitivne promene se više vide u drugim ispitivanim oblastima (najviše po pitanjima roditeljstva-očinstva, podele poslova u kući, zdravlja, stavovima o rodnoj ravnopravnosti). Zabrinjavajuće je što, po ispitivanju stavova o rodnoj ravnopravnosti, istraživanje je pokazalo da najmlađi muškarci (kategorija od 18 do 24 godine) nisu ujedno i najprogressivniji, već su konzervativniji od prve sledeće generacije (25-30), koja je ujedno i najviše egalitarno usmerena od svih uzrasnih grupa. Treba svakako navesti i da su, skoro po pravilu, oni koji

su najobrazovaniji ujedno i najmanje nasilni i najviše ih odlikuju rodno ravnopravni stavovi. Tako da i ovde uviđamo značaj obrazovanja i značaj primene istog”.

Tendencije ka pozitivnim promenama postoje ali se postavlja pitanje da li je uopšte moguće uključiti muškarce u prevenciju nasilja nad ženama ako je činjenica da su oni najčešći počinioci.

„Upravo zato što su muškarci mnogo češće počinioci nasilja nad ženama, jasno je da napore u prevenciji treba fokusirati i na njih, i u mlađim uzrastima, radi primarne prevencije, sprečavanja da do nasilja dođe. Muškarci su takođe, i češće, počinioci nasilja i nad drugim muškarcima. Mladiće karakterišu veće stope nasilja i samoubistava, veće stope smrtnosti u saobraćajnim nesrećama, veće stope i veći pritisci na korišćenje alkohola i droga, generalno manje vode računa o svom i tuđem zdravlju i u riziku su od brojnih situacija u kojima nanose štetu ili sebi ili drugima, a često i zbog „dokazivanja muškosti” objašnjava Branko Birač. „Mnogi štetni stavovi i uverenja (a time i ponašanja) duboko su „usađeni” pod uticajem tradicionalnih patrijarhalnih rodni normi i uloga, gde društvo nameće i postavlja „kalupe” o tome kakvi muškarci treba (i kakvi ne treba) da budu. To dalje postavlja brojne pritiske i izazove pred dečake i mladiće, da se uklope u te kalupe, stereotipnog „pravog muškarca” (a i sami trpe posledice ako se ne uklapaju). Takvi modeli maskuliniteta obuhvataju i brojne diskriminatorne, neravnopravne i nasilne stavove i ponašanja, i prema ženama i prema svima koji su drugačiji i ne uklapaju se. To je ono što želimo da menjamo kroz naše programe.” ističe Branko Birač i nastavlja „Ne smemo zaboraviti ni da, iako su muškarci mnogo češće nasilni, ipak većina muškaraca nije nasilna. Njih treba uključiti u ovakve inicijative - potrebno je da se oni jasno distanciraju od nasilnih ponašanja, potrebno je da i oni osuđuju i osporavaju sve nasilne i diskriminatorne stavove, da se angažuju zajednički sa ženama i devojkama u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja, jer je i neophodno da to bude zajednička borba. Ne-

ophodno je da programi za rad sa mladićima i muškarcima o prevenciji nasilja, budu realizovani i sa njima, a ne samo nad njima, kao i zajednički sa ženama i devojkama”.

Umesto da da prave problem muškarci i dečaci bi trebalo da postanu deo rešenja, da budu uzor, podrška ili nosioci promena.

„Edukacija mora biti srž rodno-transformativnih programa, pošto je tu potrebna dublja promena. Prenos znanja i informacija nije dovoljno, pošto je potrebno ozbiljno preispitivanje rodnih uloga, osporavanje svega nasilnog i diskriminativnog što ih često karakteriše, „pretresanje” stavova i osveščivanje, potrebne su struktuirane diskusije u sigurnom okruženju gde je neophodno da se stvori atmosfera i dinamika gde mladi mogu biti iskreni i otvoreni (inače se ne postiže puno ako samo deklarativno navode društveno prihvatljive odgovore). Tako se može najbolje uticati, jer kroz vešto facilitiranje, postavljanje pravih pitanja i vođenje diskusija mladi će sami doći do jasnih zaključaka te ih i usvojiti” - iskustvo je Centra E8. „To su takođe edukacije o svim oblicima nasilja, uzrocima, posledicama, prevenciji, o prepoznavanju, o prijavljivanju nasilja. Kada osveste uticaj rodnih normi, te kada znaju šta sve nasilje obuhvata, potom o dinamici, o ciklu-

su nasilja na primer, onda ga bolje mogu i prepoznati, te preduzeti nešto kako bi se ono sprečilo ili zaustavilo. Prevencija je od najveće važnosti, gde se deluje blagovremeno, kako do nasilja ne bi uopšte ni došlo”.

Zadatak nije nimalo lak posebno ako se uzme u obzir da je upravo nejednakost najčešći uzrok nasilja nad ženama i devojkama. U prevenciji rodno zasnovanog nasilja i tzv. „jači pol” treba da ima aktivnu ulogu.

„Potrebno je kroz edukacije osporavati tradicionalnu sliku „pravog muškarca/jačeg pola”, preispitati sve što ona obuhvata, pa i narušiti sve ono u toj slici što podrazumeva nasilje, diskriminaciju, dominaciju nad drugima, sve što je neravnopravno, kontrolišuće nad drugima, retrogradno. Mi se trudimo da u radu sa mladima promenimo stavove, na neki način da promenimo značenje tradicionalnih fraza kao što su „pravi muškarac” ili „budi muško”, odnosno da ponudimo nove modele muškosti – one koji su nenasilni, koji ne diskriminuju i tretiraju sve ljude ravnopravno, ne plaše se da pokažu svoja osećanja, oni su poštteni, odgovorni te nisu skloni rizičnim ponašanjima (a mnogi mladići jesu), iskreni, pažljivi itd” – smatra Branko Birač. Radionice, treninzi, vršnjačka edukacija, formiranje aktivističkih klubova mladih,

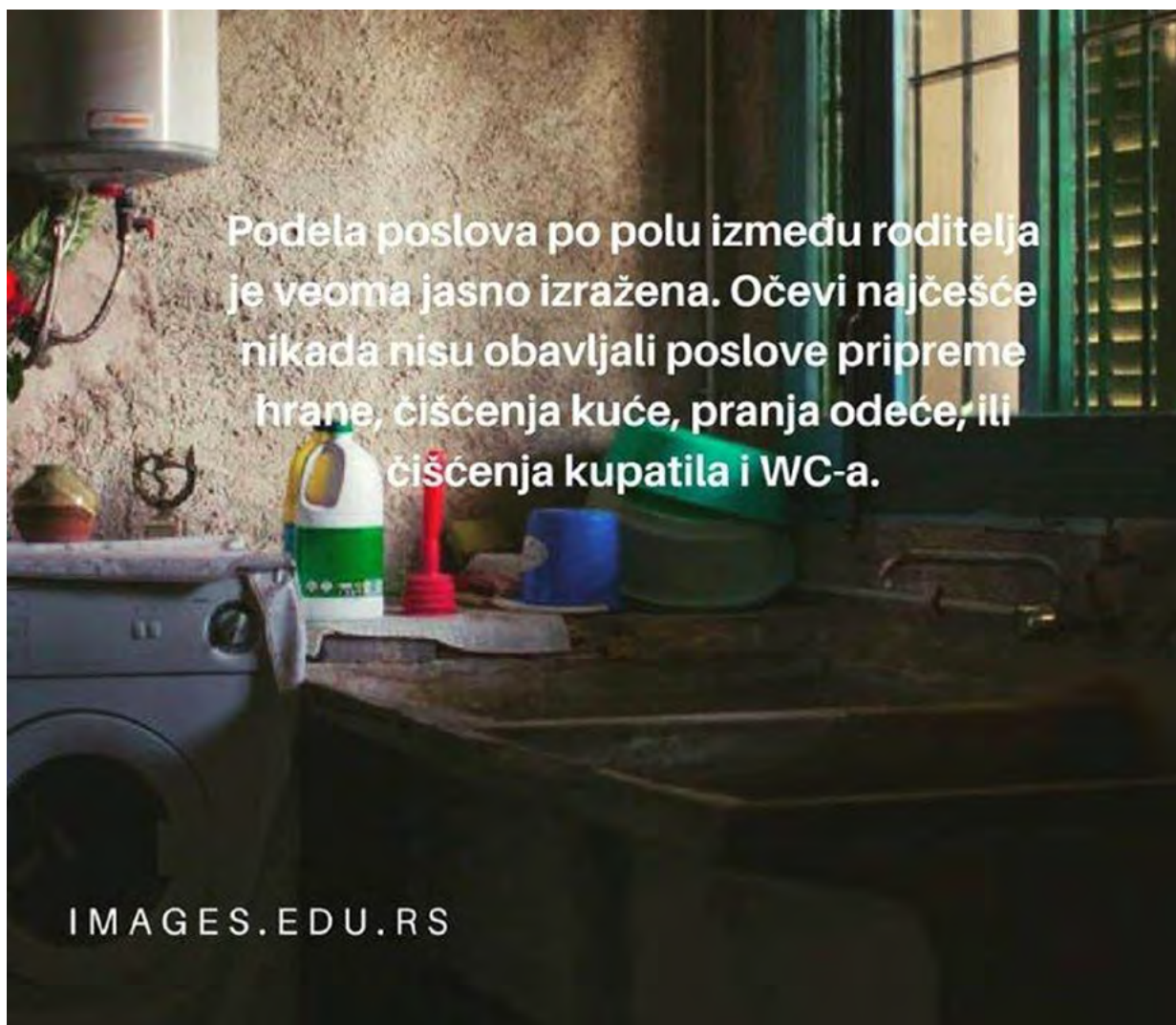

Samo 37% mladića nikada nije dodirivalo devojke bez njihove saglasnosti, niti im dobacivalo seksualne komentare

MUŠKARCI U SRBIJI
PROMENE, OTPORI, IZAZOVI, IMAGES 2018

www.images.edu.rs

akcije na nivou škole i lokalne zajednice, tribine pa i fer-plej turniri deo su preventivnih aktivnosti na kojim radi Centar E8, najviše s grupama mladića, najčešće srednjoškolskog uzrasta. Omladinska organizacija usmerena na rad sa mladima, obraća im se jezikom koji najbolje razumeju: „Mogu se uključiti u onlajn kampanje (a znamo koliko su onlajn komunikacije danas važne), mogu na primer snimati video klipove sa porukama protiv nasilja, ili „flash-mob” tipove akcija. Mogu se uključivati i u kreativne radionice i procese koji imaju i svoje kreativne produkte kao što su pesme, spotovi, pozorišne predstave, a koji opet nose poruke, edukuju i promovišu vrednosti programa” – Branko Birač nastavlja da niže predloge. Ističe promociju pozitivnih modela muš-

kosti umesto pogrešnih uzora, rad sa očevima/starateljima na pitanjima rodne ravnopravnosti kao i još veće obučavanje nastavnika i prosvetnih radnika odnosno jači ulazak u školski sistem.

Uključivanje muževa, očeva, braće, ujaka ili sinova da već unutar sopstvene porodice podržavaju ravnopravan odnos već je dobar početak. Preventivne mere protiv nasilja nad ženama i devojkicama koje direktno ciljaju muškarce i mladiće, njihove stavove i ponašanje, u praksi su se dokazale kao najefikasnije.

IZ LIČNOG UGLA:

OČINSTVO KAO PREVENCIJA NASILJA?

Miša Stojiljković, novinar i psiholog

Da li je ovaj naslov preteran? Da li očinstvo može da spreči nasilje? Da li sama činjenica da je neko otac znači da će on biti manje nasilan? Naravno da ne. Ali ako je odgovor ne, zašto sam onda dao baš ovaj naslov tekstu? Najpre sam mislio da naslov bude „Očinstvo kao lek”. Međutim, ako nešto lečiš, to onda nije prevencija, već saniranje posledica, a ovaj tekst treba da govori o prevenciji nasilja. Ja zaista verujem da roditeljsko iskustvo za muškarce može da bude i lekovito, možda može čak i da pomogne onima koji su imali potencijal za nasilje da taj potencijal ne ostvare. A kako to, može da upita neko. Ne znam da li na to mogu da dam logički obrazložen odgovor, ali mogu da kažem da na osnovu roditeljskog staža od deset godina duboko verujem u to. Verujem jer me moja dva sina već celu deceniju čine boljim čovekom (in oh, so many ways, što bi rekla jedna moja prijateljica). Znam da zvuči kao otrcana fraza, ali je zaista tako. Zbog njih dvojice sam odgovorniji, verujem i zreliji, mnogo sam bolje organizovan (iako ne baš svaki dan), zbog njih sam se, i svega što su mi pružili, na kraju krajeva i posvetio temi roditeljstva u svojoj profesiji. Da ne bude da je sve ružičasto, mnogo puta sam se zatekao kako zamišljam da ih, zbog nekog njihovog ponašanja (ili „neponašanja”) bacam kroz prozor ili udaram kao bokstersku vreću, ali, naravno, svaki od tih misli ostala je samo na tome, nije bilo šanse da te moje misli postanu i moji postupci. Kako da ja sa svojih 80 kilograma udarim nekog ko u tom trenutku ima 10 ili 20? To bi bilo kao da mene udari neko ko ima 400 ili 800. Naravno, nije to glavni razlog zašto nisam nasilan prema deci. Nisam nasilan jer verujem da nasilje može samo da rodi novo nasilje. Nisam nasilan jer verujem da postoje drugačiji načini rešavanja problema. Nisam nasilan jer ni prema meni nisu bili nasilni

kad sam ja bio mali. Imam još mnogo razloga, ali nema svrhe da ih sve navodim, poenta je jasna.

I posle dva pasusa uopšte nisam objasnio kako to očinstvo može da pomogne u prevenciji nasilja u porodici. Verovatno sam želeo da prenesem svoje lično iskustvo, a ne da nabrajam samo gole činjenice. A činjenice su više nego uverljive:

- Muškarci koji su angažovani kao očevi imaju bolje psihofizičko zdravlje, više se trude da ga održe i generalno su zadovoljniji sobom.
- Partnerke angažovanih očeva zadovoljnije su sobom, ali i odnosom sa svojim partnerima.
- Deca angažovanih očeva emotivno i socijalno su bolje uključena u svoje vršnjačke grupe, imaju bolje kognitivne pokazatelje, veće šanse da doguraju dalje u školovanju i dramatično manje šanse da upadnu u maloletničku delinkvenciju.

- U porodicama u kojima su muškarci posvećeni očinstvu značajno je manje nasilja.

Namerno nisam označavao prethodne stavke brojevima jer bi to ukazivalo na neko rangiranje po značaju, a sve su podjednako važne. Verujem da bi i vama bilo teško da odredite koja je od ovih dobrobiti značajnija.

Za ovaj tekst bitna je ova poslednja stavka - o nasilju. Ako malo bolje razmislite, potpuno je logično da su posvećeni očevi manje nasilni. Pa oni su od dana rođenja, a mnogi od njih čak od dana kad su saznali da su im partnerke trudne potpuno uključeni u podizanje svoje dece. Koliko su ih samo puta okupali, oprali im guzu i promenili pelene, obukli, presvukli, ubacili u krevetac, nahranili, igrali se i učili s njima? Pa kako bi onda mogli da podignu ruku na njih? Ili na svoju partnerku, koja im je rodila to dete i s kojom dele život? Pa ta partnerka i to dete (ili deca) su im najvažnije osobe u životu. Naravno da im neće pasti na pamet da ih udare! Nekako mi se podrazumeva da to nije samo zato što su se fizički bavili svojom decom, već zato što su, kroz podizanje dece, naučili da se bolje užive u njihove emocije i njihova stanja, da posmatraju svet njihovim očima, da bolje razumeju njihove potrebe. A kad smo u stanju da „uđemo u tuđe cipele” i

stavimo se u položaj nekog drugog, mnogo je veća šansa da ga razumemo, a mnogo manja da budemo nasilni. I tu ne mislim samo na decu, već na sve koji su drugačiji od nas po bilo kom osnovu. Možda se suviše zanosim, možda preterano verujem u preventivnu i isceliteljsku moć roditeljstva. Sigurno ima primera koji bi mogli da ospore ovo moje verovanje, mada sam ubeđen da, i ako ih ima, oni čine veliku manjinu. Nasilja ima svuda oko nas, a zahvaljujući medijima koji su opsednuti prenošenjem loših vesti čini nam se da ono sve više narasta. Ja, opet, u parkovima i na ulicama, vidim sve više očeva kako se igraju i šetaju se sa svojom decom, vidim osmehe i radost na njihovim licima i teško mi je da zamislim da je neko od njih nasilan prema toj istoj deci i/ili svojim partnerkama. Ako ta deca u svojim porodicama nauče da nasilje nije način rešavanja problema, dobre su šanse da i ona sama, kad odrastu, ne budu nasilna prema drugima. A ako bude više takvih roditelja i takve dece, manje će biti nasilja u celom društvu. Možda deluje suviše jednostavno, možda je suviše dobro da bi bilo istinito, ali možda je dovoljno za početak. Mnogo je drugih faktora koji doprinose nasilju u društvu, ali verujem da je ovaj jedan od najznačajnijih. I zato bismo možda mogli da počnemo od toga da budemo pravi uzor svojoj deci.

«MOGU DA NEĆU! LJUBAV NIJE NASILJE», AUTONOMNI ŽENSKI CENTAR

Postoje situacije u kojima je opravdano da mladić udari devojkicu. Jedan šamar nije nasilje. Devojkica koja nosi kratku suknju i usku majicu sama je kriva ako je muškarac napadne. Seksualno uznemiravanje je deo odrastanja. Ovo su samo neki od stavova mladih u Srbiji koji potvrđuju da se nasilni obrasci koji postoje u odnosima odraslih u istom ili sličnom obliku javljaju i u vezama mladih.

Da bi se razbile predrasude, promenili stavovi, ukazalo na pogrešno ponašanje i osnažile pre svega devojkice da reaguju čim se osećaju ugroženo, kao ključna se pokazala prevencija.

„Iskustvo Autonomnog ženskog centra pokazuje da je neophodno sprovoditi preventivne aktivnosti ukoliko želimo da zaista sprečimo da se nasilje uopšte desi, a ne da se reaguje kada je već potrebna zaštita” – kaže Marina Ileš. Kampanjom „Mogu da neću. Ljubav nije nasilje” Autonomni ženski centar koncentrisao se na srednjoškolce i srednjoškolke. „Odlučile smo da se u okviru aktivnosti fokusiramo na rodno zasnovano nasilje koje se dešava u njihovim partnerskim vezama, jer je to problem koji često ostaje nevidljiv iz više razloga”, ističe Marina Ileš. „To može biti zbog toga što mladi obično nemaju puno iskustva u partnerskim vezama, mogu biti pod pritiskom okoline da se ponašaju na određen način tako da budu prihvaćeni u društvu i često imaju romantično viđenje ljubavi. Takođe su podložniji prihvatanju stereotipa o rodnim ulogama, a zbog nedostatka iskustva u stvaranju partnerskih odnosa koji se zasnivaju na ravnopravnosti, kao i normi koje nameću vršnjaci, ne prepoznaju nasilno ponašanje”.

I sam slogan kampanje mladima šalje jasnu poruku. Devojkama da ne pristaju na nasilje, mladićima da ne pristaju da budu nasilni. Bez obzira na koji način se čita, kampanja „Mogu da neću” mladima, jezikom koji razumeju, stavlja do znanja da rodno zasnovano nasilje ne sme biti tolerisano. „U radu sa mladima primenile smo vršnjački pristup. Edukacije za mlade izvodile su obučene vršnjačke edukatorke. Htele smo da se mladi osećaju slobodno da pitaju sve što ih zanima, da otvoreno iznose stavove o kojima smo onda razgovarali”, kaže Marina Ileš ispred AŽC i dodaje „želele smo posebno da osnažimo devojkice da prepoznaju i suprostave se nasilju, tako da su upravo one činile većinu mladih koji su učestvovali na našim radionicama. Fokus je bio na prepoznavanju zloupotrebe moći i kontrole u vezi, jer je to znanje nešto što će moći da primene i sada, ali i kasnije u životu”.

Otvoreno o temama koje i odrasli izbegavaju u kampanji „Mogu da neću” pored edukacije podrazumeva i javne akcije u školama ili u zajednici u kojoj učesnici odrastaju. Na taj način mladi su dobili priliku da stečeno znanje prenesu svojim vršnjacima i vršnjakinjama. „Iskustvo vršnjačkih edukatorki iz rada sa mladima u 32 srednje škole pokazuje da je nasilje u vezama mladih veoma prisutno i da su to najčešće isti nasilni obrasci koji se javljaju u partnerskim odnosima odraslih osoba. Mnogi mladi, prvenstveno devojkice, već su imale nekakvo negativno iskustvo ili su znale za nekoga ko je doživeo diskriminaciju ili zlostavljanje, ali nisu bile svesne da to jeste nasilje i da je podložno sankcijama. Ovde je pre svega važno govoriti o prepoznavanju psihološkog nasilja koje podrazumeva ljubomoru, kontro-

MogudaNEĆU

*stavovi mladih o seksualnom i rodno zasnovanom nasilju

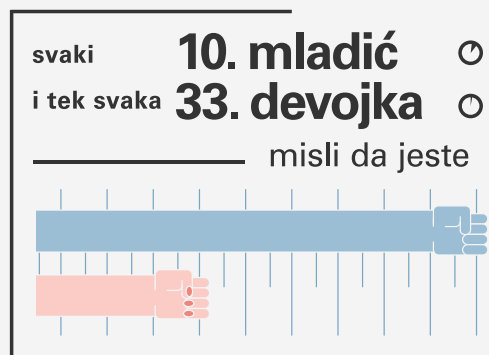
Istraživanje je sprovedeno u okviru projekta „Nulta tolerancija na rodno zasnovano nasilje“ koji realizuje Autonomni ženski centar uz podršku Fonda UN za suzbijanje nasilja prema ženama (UNTF) i u njemu je učestvovalo 415 mladih ljudi iz 10 gradova u Srbiji.

www.mogudanecu.rs / #mogudanecu

1) Jedan šamar (ni)je nasilje?

2) Opravdano je ponekad udariti partnerku?

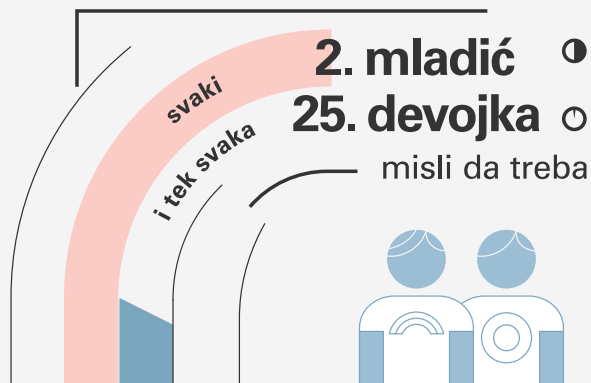
3) Devojka koja nosi kratku suknju i usku majicu sama je kriva ako je neko napadne?

4) Seksualno uznemiravanje je prihvatljivo kao šala i deo odrastanja?

5) Mladić koji je zaljubljen u drugog mladića treba da bude pretučen?

6) Vulgarni komentari upućeni devojka su OK?

lu, emotivnu ucenu i izolaciju, a koje se najčešće tumači kao briga i pažnja”.

Marina Ileš napominje da devojke o nasilju u svojim vezama često čute misleći da je takvo ponašanje uobičajeno ili pristaju na nasilnu vezu iz straha da ne ostanu same. Preventivne akcije kao što je kampanja „Mogu da neću” devojkaama mogu pomoći da nasilje na vreme prepoznaju i ohrabre ih da mu se odupru. „Devojke su svesnije rodni uloga koje su im nametnute, one često intuitivno znaju da to što im se dešava nije u redu i pružaju neki svoj vid otpora, ali je u ovim situacijama neophodno da postoji spoljašnja podrška da bi se u tome istrajalo. Nažalost, o lošim iskustvima se često dugo čuti ili mladi međusobno o njima razgovaraju, ali se retko obraćaju roditeljima i nastavnicima, jer smatraju da neće naići na razumevanje i biti adekvatno zaštićeni. Povratne informacije koje smo dobile od njih takođe nam govore da je potrebno nastaviti rad i na podsticanju okruženja da se sa više razumevanja ophodimo prema mladima u takvim situacijama i da se jača odnos poverenja između mladih i zaposlenih u školama”.

Šta je rodno zasnovano nasilje, zašto se najčešće izjednačava s muškim nasiljem prema ženama, zašto do njega dolazi, koje su sve vrste nasilja moguće, ko može biti žrtva a ko nasilnik i kako ga prepoznati neke su od tema koje su kampanjom „Mogu da neću” obuhvaćene. „Istra-

živanje o rodno zasnovanom nasilju u osnovnim i srednjim školama u Srbiji, kao i naša anketa sa srednjošolkama i srednjoškolcima koji učestvuju u projektu, pokazuju da devojke imaju kritičniji stav prema nasilju i diskriminaciji u odnosu na momke, što je razumljivo, budući da upravo one čine većinu žrtava nasilja”, nastavlja Marina Ileš. „Dečaci češće nego devojčice pravdaju nasilje u partnerskoj vezi. Kao što je anketa pokazala, svaki 4. momak i tek svaka 10. devojka smatraju da jedan šamar nije nasilje. Ovo jesu različite brojke po polu, ali i dalje su vrlo zabrinjavajuće i za dečake i za devojčice. U našem društvu nasilje je i dalje normalizovana pojava, sveprisutna i čak podsticana. Ovo su sve društvene vrednosti koje moraju da se menjaju ukoliko želimo da stvaramo generacije koje imaju nultu toleranciju na bilo koji vid nasilja”.

Autonomni ženski centar je kampanju planirao zajedno sa mladima, na osnovu povratnih informacija koje je dobio od njih.

„Samu poruku „Mogu da neću” su nam oni sugerisali”, ističe Marina Ileš. „Pored toga, sa njima smo nakon vršnjačkih edukacija planirale javne akcije čiji je cilj bio da se na vršnjakinje i vršnjake prenesu znanja stečena na edukacijama, da mladi pošalju poruku da nasilje nije prihvatljivo, odnosno da zagovaraju za rešavanje problema koji se tiču njihove bezbednosti. Posebno su bile uspešne akcije koje su obuhvatale kreativno

Ljubav
Nije
Nasilje

#Mogudanecu

izražavanje mladih, poput akcija iscrtavanja grafita ili pripreme „Mogu da neću” pesme, ali i akcije sa ciljem da učesnice zagovaraju za rešenja u školi koja će povećati njihovu bezbednost (npr. rezice na vratima toaleta, uvođenje školskog policajca). Pripremljen je i sajt www.mogudanecu.rs koji sadrži interaktivne sadržaje za mlade, ali i korisne resurse za roditelje i nastavnice/-ke.

U okviru projekta aktivistkinje AŽC su saradivale sa školama i fakultetima koji su pokazali motivisanost da se bave temom rodno zasnovanog nasilja. Među ključne rezultate koordinatorka projekta koji se realizuje od početka 2016. godine ubraja preko 800 učenica i učenika iz 32 srednje škole i studentkinja izabranih fakulteta koji su unapredili znanje o rodno zasnovanom nasilju i seksualnom uznemiravanju. „Oni su u 15 gradova Srbije izveli preko 80 javnih akcija kako bi progovorili protiv ovog vida nasilja i podsetili da je takvo ponašanje neprihvatljivo. Preko 400 nastavnica/-ka unapredilo je znanje o fenomenu rodno zasnovanog i nasilja u porodici i intervencijama škole. U saradnji sa nastavnicama/-cima razmotrene su mogućnosti i razvijeni alati za uključivanje teme rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja u aktivnosti srednjih škola. Pripremljena je analiza internih akata državnih fakulteta s aspekta zaštite od seksualnog uznemiravanja studentkinja i studenata i razvijen model pravilnika za zaštitu od seksualnog uznemiravanja na fakultetima”.

Bez obzira što se projekat „Mogu da neću!” završava krajem 2018. godine Marina Ileš AŽC ističe da je važno nastaviti s preventivnim aktivnostima i zaključuje „posebno da osnažujemo devojčice da prepoznaju i kažu ne nasilju”.

SOS TELEFON

Garantovana anonimnost, razgovor u potpunoj poverljivosti, dostupnost 24 sata i to 7 dana u nedelji osnovni su i neophodni preduслови za funkcionisanje SOS telefona.

Pozivom SOS telefona žene koje su izložene riziku od zlostavljanja, koje žive u strahu za svoju ili bezbednost svoje dece, žene čije poverenje u institucije je narušeno kao i one koje žive u izolovanim sredinama, uspostavljaju čvrstu vezu zahvaljujući kojoj dobijaju podršku, razumevanje, psihološku i pravnu pomoć da izađu iz situacije u kojoj se nalaze.

Uspostavljanje ove vrste pomoći u borbi protiv nasilja nad ženama takođe je međunarodna obaveza. Ratifikacijom „Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici” (Istanbulska konvencija) još oktobra 2013. godine Srbija je prihvatila i obavezu pokretanja jedinstvene nacionalne SOS linije za pomoć ženama koje su pretrpele nasilje. U iščekivanju jedinstvenog broja telefona čija je jedina funkcija da pomogne žrtvama nasilja, pojedine organizacije civilnog društva svakodnevno, sopstvenim snagama ohrabruju i podržavaju žene da izađu iz kruga nasilja. Iako imaju značajnu ulogu, opstaju pre svega zahvaljujući entuzijazmu, volji, solidarnosti i najčešće volonterskom radu. Ovo su njihova iskutva.

1. ZAŠTO JE SOS TELEFON NEOPHODAN?

...IZ KRUGA – VOJVODINA, organizacija za podršku ženama s invaliditetom: SOS telefoni su počeli sa radom i bili vid podrške ženama onda kada se o nasilju u porodici i partnerskim odnosima nije govorilo ni približno koliko danas. Ženske organizacije su ovu temu podigle na viši nivo i doprinele svim promenama koje se dešavaju. SOS telefon je lako dostupna usluga koja podržava žene da, pre svega, ponovo nauče da vole i vrednuju sebe, da vrata samopoštovanje, da daju sebi vremena i prostora kako bi našle mrežu podrške. Nekada žene nisu ni svesne šta sve mogu da urade i kakve su mehanizme preživljavanja razvile tokom prethodnih godina. Mi smo tu da ih podsetimo na njihove snage. Izlazak iz situacije nasilja je dugotrajan proces. Zato je tokom konsultacija na SOS telefonu važno praviti sigurnosni plan sa ženom, podržati je da postavi granice prema nasilju i da prikuplja dokumentaciju za prijavu institucijama. Nevladine organizacije koje imaju SOS telefon i nadležne institucije treba da rade zajedno i da budu partneri, jer rade na zajedničkom cilju – zauzimanju nasilja.

Zrenjaninski edukativni centar - ZEC: Uslugu SOS telefona pružaju žene i namenjena je ženama. Neophodna je zato što žena može potpuno anonimno da se javi na SOS, a u radu se poštuju feministički principi. Vodeći princip je princip poverljivosti – garantujemo ženi da njena priča neće ići dalje ukoliko žena želi da ostane anonimna, to se poštuje. Žene često imaju osećaj krivice za nasilje koje su preživele, preispituju sebe i smatraju da su one negde pogrešile. To je poruka koju često dobijaju i od okruženja zbog i dalje prisutnih duboko ukorenjenih predrasuda o rodnim ulogama. Mi šaljemo ženi poruku da je za nasilje isključivo i jedino odgovoran nasilnik, da žena nije kriva. Na SOS telefonu stvaramo sigurno mesto gde žena može da ispriča svoju priču bez osude i validacije, verujemo u njenu priču. Mi smo uvek na strani žene, razumemo je

i prihvatamo njene odluke, ona je ekspertkinja za svoj život, a mi smo tu da je podržimo da potraži snagu u sebi, da je obnovi i da uradi nešto za sebe i svoj život.

Udruženja Romkinja Osvit: SOS telefoni su ključni za prvi kontakt sa korisnicom i za izlaženje u susret njenim potrebama, kao i za dalje usmeravanje na službe u zajednici koje joj mogu pomoći, kao što su centri za socijalni rad, policija, zdravstveni centar, tužilaštvo. SOS telefoni obezbeđuju podršku i informacije o načinima na koje osobe koje su doživele nasilje u porodici i partnerskim odnosima mogu da zaštite sebe i načinima na koje mogu prijaviti nasilje. Pored pružanja neophodnih informacija, žena koja je preživela nasilje se istovremeno osnažuje da izađe iz situacije u kojoj se nalazi i dobija kontinuiranu podršku tokom čitavog procesa izlaska iz situacije nasilja.

ASTRA: Anonimnost, poverljivost, anti-diskriminacija, dostupnost (besplatna linija), jesu glavni razlozi zbog kojih je neophodno da ovakav vid pomoći postoji. Pored toga, kao vid konkretne podrške radi sprečavanja nasilja, uz saglasnost osobe koja nas kontaktira, konsultantkinje obavestavaju nadležne institucije u vezi sa nasiljem, trgovinom ljudima, potencijalnim žrtvama, odnosno mogućom prevarom, zloupotrebom ili eksploatacijom.

2. PREDNOST SOS TELEFONA U ODNOSU NA INSTITUCIJE?

Zrenjaninski edukativni centar - ZEC: Principi rada na SOS telefonu se u velikoj meri razlikuju od rada institucija koje su u obavezi da na svako saznanje o nasilju odreaguju i pokrenu odgovarajuće postupke. SOS telefon je siguran prostor gde žena može slobodno da iznese svoj problem bez obaveze da nakon toga preduzme bilo kakve korake. Takođe, sve što žena iznese u razgovoru je strogo poverljivo i te informacije se ne prosleđuju ni jednoj instituciji. Pozivi mogu biti anonimni i žene mogu zvati kad

god imaju potrebu za razgovorom i podrškom. Telefonski razgovor sa konsultantkinjama koje su senzibilisane i obučene za pružanje podrške ženama sa iskustvom nasilja omogućava ženama da podelje svoje iskustvo, iznesu svoja razmišljanja, dileme, osećanja, informišu se o postupcima, nadležnostima institucija, svojim pravima i razmotre opcije koje imaju. Putem telefonskog razgovora žene dobijaju razumevanje, saosećanje i dozvolu da govore o svojim iskustvima, osećanjima. Neosuđujući i podržavajući stav konsultantkinja im pomaže da prepoznaju da su izložene različitim oblicima nasilja, da nisu krive za to što im se dešava, da je odgovornost na nasilniku što deluje osnažujuće na žene i podstiče ih da razmišljaju o načinima kako mogu sebe da zaštite. Konsultantkinje slušaju žene, prate njihov ritam, veruju im, ne savetuju ih, niti ih pritiskaju da bilo šta učine ukoliko nisu spremne. Konsultantkinje veruju da je svaka žena ekspertkinja za svoj život i da može da proceni šta je najbolje za nju i kad je pravo vreme da preduzme neke korake u cilju izlaska iz nasilnog odnosa.

ASTRA: Često se dešava da su žene žrtve nasilja i eksploatacije bile izložene pretnjama i zastrašivanjem od nasilnika koji je institucije koristio u negativnom kontekstu, navodeći da su njihovi predstavnici njegovi poznanici. Iz tog razloga one su imale otpor prema institucijama i izražavale nepoverenje. Samim tim je žrtvama često lakše da pozovu nevladine organizacije i da se anonimno obrate za pomoć i podršku. Takođe, birokratske procedure državnih institucija nekada mogu biti prepreka za brzo i efikasno delovanje. Kada se obraćaju putem SOS telefona, osobe bez teskobe i pritiska mogu da pitaju, razgovaraju i zatraže informacije ili konkretnu pomoć, nema popunjavanja obrazaca, zahteva, nije neophodno ostaviti svoje lične podatke. U kontaktu putem SOS telefona, svaka osoba dobija pažnju, razumevanje i uvažavanje, informacije, vreme da se problem koji ima izloži i razmatri opcije i/ili korake za dalje, kontakte institucija ili organizacija koje bi na najbolji mogući način mogle da pomognu, podršku u kontaktu sa tim organizacijama i dr. Kroz ovakav vid komunikacije, u centru pažnje je sama oso-

ba i podrška u rešavanju problema, a ona može biti anonimna i ukoliko želi, a zbog specifičnog problema, polako graditi odnos poverenja sa konsultantkinjom.

Udruženja Romkinja Osvit: Za razliku od prakse u institucijama, usluga SOS telefona je anonimna i osoba koja pozove ne mora ostavljati ime i prezime i svoje podatke. Takođe, na SOS telefonu žena dobija kontinuiranu podršku u svim fazama izlaska iz situacije nasilja. U fokusu je korisnica i njene potrebe. Konsultantkinje, za razliku od institucija, dele moć sa korisnicama i teže ravnopravnom odnosu. Mi slušamo ženu, verujemo joj i osnažujemo je, jačamo njene kapacitete da sama donosi odluke i ostvari kontrolu nad svojim životom, ne nudimo joj savete i gotova rešenja. Žene najbolje znaju šta su njihove potrebe, želje i mogućnosti i same određuju svoj put. Na SOS telefonu isključivo žene rade sa ženama žrtvama nasilja.

...IZ KRUGA – VOJVODINA, organizacija za podršku ženama s invaliditetom: Pozivanje SOS telefona najčešće je prvi korak koji žena načini. Zna da može ostati anonimna, da ne mora da ostavlja podatke, a da će, s druge strane, razgovarati, dobiti podršku i neophodne informacije. Odlaskom u instituciju žena ulazi u sistem, na šta često nije odmah spremna. Princip SOS telefona je da se ženino iskustvo vrednuje i da je svaka situacija jednako važna. Nijedna žena nije kriva za nasilje kome je izložena, bilo da je mlada, starija, obrazovana ili ne, sa invaliditetom, druge nacionalnosti, sa sela, beskućnica,

..IZ KRUGA - VOJVODINA

organizacija za podršku ženama s invaliditetom

021 / 447 - 040

066 / 447 - 040

0800 - 10 - 10 - 10

radnim danima: 09 - 16h

ZRENJANINSKI EDUKATIVNI CENTAR

023 / 581 - 350

0800 - 10 - 10 - 10

radnim danima: 10 - 16h

zavisna od alkohola, bavi se prostitucijom ili ima bilo koje drugo lično svojstvo. Nekada predstavnici institucija nisu senzibilisani za sve te različitosti, pa se u radu rukovode ličnim stereotipima i predrasudama. Neretko je problem i kada žena koja prijavljuje nasilje instituciji ne izgleda kao tipična žrtva – ne plače, nije uznemirena, ne pokazuje nemoć – zbog čega joj se ne veruje, već se sumnja u istinitost njene priče. Institucije često prave plan ZA ženu, SOS telefoni prave plan SA ženom. Sistem uvek traži dokaze da se nasilje dogodilo, a nekada je dovoljno uraditi ono što rade konsultantkinje SOS telefona: ako slušate, verujete i podržavate ženu da govori, onda ćete vrlo lako prepoznati kroz kakvo nasilje prolazi. Nekim ženama su SOS telefon i specijalizovane organizacije jedini dostupan vid podrške. Žena sa invaliditetom će se teško obratiti centru za socijalni rad, policiji, tužilaštvu, zdravstvenoj ustanovi ili sigurnoj kući, ako su joj sve te službe arhitektonski i(li) komunikacijski nepristupačne.

3. KAKVA SU VAŠA ISKUSTVA?

Udruženja Romkinja Osvit: Na naš SOS telefon javljaju se žene sa različitim iskustvima fizičkog, psihičkog, ekonomskog, seksualnog i drugih vidova nasilja, od strane partnera, osoba iz okruženja ili potpuno nepoznatih osoba. Kada se žena javi, najpre joj dajemo osnovne informacije o organizaciji i obaveštavamo je da je sve što kaže apsolutno poverljivo. Otvorenim i podržavajućim pitanjima podstičemo je da nam ispriča svoje iskustvo, aktivno slušamo i verujemo u njenu priču. Razumemo je, nagoveštava-

mojoj da duboko verujemo da nije odgovorna za nasilje koje je preživela i osnažujemo je da povрати veru u sebe. Nekada je SOS telefon jedino sigurno mesto na kom žena može dobiti razumevanje za situaciju u kojoj se nalazi i podršku da izađe iz te situacije.

ASTRA: Putem ASTRA SOS telefona javljaju se žene kojima je potrebna pomoć za izlazak iz lanca trgovine ljudima ili žene koje su izašle iz lanca trgovine ljudima, a koje se suočavaju sa različitim zdravstvenim, materijalnim i porodičnim problemima te im je potrebna pomoć u povezivanju sa državnim institucijama/ustanovama i drugim nevladinim organizacijama kako bi ostvarile prava iz sistema socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, pravosudnog i obrazovnog sistema. Na osnovu principa rada na SOS telefonu i veština za vođenje razgovora uspevamo da pridobijemo poverenje klijentkinja, pre svega aktivno slušajući sa empatijom, prihvatanjem i sa neosuđujućim stavom, uz zagaranovanu poverljivost. Pored toga, ne obećavamo klijentkinjama ono što ne možemo da ispunimo i pružamo im proverene i pouzdane informacije.

...IZ KRUGA – VOJVODINA, organizacija za podršku ženama s invaliditetom: Žene se najčešće javljaju kada su već duži vremenski period izložene nasilju i kada se desio neki prelomni momenat u kome je ona odlučila da potraži pomoć. Sve žene koje su nam se obratile pretrpele su psihičko i verbalno nasilje, a onda je, u zavisnosti od slučaja do slučaja, dolazilo do fizičkog nasilja, ekonomskog nasilja, izolacije ili proganjanja. Najčešći problem predstavlja sama prijava nasilja, jer žene strahuju da im

**SOS NA ROMSKOM
I SRPSKOM JEZIKU OSVIT**

018/515-318

0800/100-909

svakog dana: 0 - 24h

ASTRA

011/785-0000

radnim danima: 9 - 17h

se neće verovati, da će ih okriviti da su svojim ponašanjem doprinele nasilju i(li) da će nasilje nakon obraćanja institucijama postati još intenzivnije. Dodatni problem je situacija sa decom, jer se majke veoma često plaše kako će deca reagovati i da li će je razumeti, a nasilnik po pravilu uvek pretili da će joj oduzeti decu. Poverenje nekada nije jednostavno zadobiti, ako je žena godinama unazad živela u okruženju gde se nasilje tolerisalo ili opravdavalo, gde joj se nije verovalo, nego je omalovažavana i povređivana. Zbog toga je važno da se u radu rukovodimo principima poverljivosti i anonimnosti. Ujedno, verujemo u iskaz žene, u njenu snagu i njeno iskustvo, ne osuđujemo je, podsećajući je da je za nasilje odgovoran isključivo onaj ko ga čini. Na taj način se poverenje izgrađuje korak po korak.

Zrenjaninski edukativni centar - ZEC: Javljaju se žene koje još uvek nisu imenovale ono čemu su izložene kao oblik partnerskog nasilja, koje osećaju da postoji nekakav problem i osećaju da nešto nije u redu i imaju potrebu da nekome to ispričaju. Fizičko nasilje je očigledno i na njega reagujemo, institucije ga procekuriraju, mediji se time bave... nama se javljaju žene koje su godinama izložene psihičkom ili ekonomskom nasilju, koje ono čemu su izložene ne prepoznaju kao nasilje. Tu smo da im pomognemo da problem prepoznaju, da ga nazovu pravim imenom. Javljaju se žene koje su izložene fizičkom nasilju a još uvek nemaju dovoljno hrabrosti i snage da nasilnika prijave, da naprave korak ka izlazu iz nasilja. Tu smo da im pružimo informacije o zakonskim procedurama, o nadležnostima institucija, da ih podržimo u njihovoj odluci, da sa njima razvijemo

plan kako da bezbedno izađu iz situacije nasilja (rizik od eskalacije nasilja je najveći kada žena pokuša da napusti nasilnog partnera). Javlja nam se žene koje su napustile nasilne partnere, prekinule vezu ili brak a još uvek ih nasilni partner proganja, pokušava da kontroliše i ucenjuje (često preko svog odnosa sa zajedničkom decom) ... Tu smo da ih podržimo da istraju u svojoj odluci, da nasilnika prijave institucijama, da postave jasne granice...

4. KO SU ŽENE SA DRUGE STRANE SLUŠALICE?

ASTRA: S druge strane slušalice su žene koje su prošle obuku za rad na SOS telefonu, one koje su se opredelile formalnim i neformalnim obrazovanjem da budu podrška drugim ženama koje se suočavaju sa različitim životnim problemima. To su žene sa visokim stepenom razvijene empatije, razumevanja, prihvatanja različitosti, koje vole svoj posao i zalažu se za poštovanje ljudskih prava i kažnjavanje svakog

oblika nasilja, eksploatacije i trgovine ljudima.

...IZ KRUGA – VOJVODINA, organizacija za podršku ženama s invaliditetom: Konsultantkinje SOS telefona su specijalno edukovane za rad sa ženama koje su preživele nasilje i imaju višegodišnje iskustvo u toj oblasti. Najčešće su to žene koje su po struci psihološkinje, pedagoškinje, sociološkinje i pravnice, mada to nije pravilo. Nekada formalno obrazovanje nije dovoljno za razumevanje same žene i fenomena nasilja – što je najvažnije. Ključno je imati empatiju. Konsultantkinje SOS telefona ne daju gotove savete, niti sugerišu šta je za ženu najbolje, jer bi joj time nanovo bila oduzeta moć. Cilj je da ona sama prepozna sopstvene snage i da isplanira izlazak iz situacije nasilja na najbolji mogući način.

Zrenjaninski edukativni centar - ZEC: Na SOS telefonu rade obučene konsultantkinje, stručnjakinje iz različitih oblasti (psihologije, prava, socijalnog rada). Konsultantkinje korisnicama

pružaju emotivnu podršku i daju informacije o mogućnostima za izlazak iz nasilja. Upoznaju ih sa pravima koja se odnose na zdravstvenu, socijalnu i pravnu zaštitu, kao i sa procedurama koje preduzimaju institucije i organizacije koje se bave prevencijom i zaštitom od nasilja u porodici i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja. Savetodavni rad zasniva se na ženskoj solidarnosti i usmeren je na napredak i konsolidovanje snaga žene.

Udruženja Romkinja Osvit: Žene sa druge strane slušalice su edukovane konsultantkinje koje su prošle obuku za rad sa ženama sa iskustvom nasilja i dobro su upućene u prava i procedure

kada je u pitanju nasilje u porodici i partnerskim odnosima. Konsultantkinje kroz razgovor sa ženom uspostavljaju odnos poverenja i zajedno sa korisnicom tragaju za rešenjem njene situacije, ne donose odluke umesto nje već je osnažuju da sama odabere put koji je najbolji za nju.

Finansiranje SOS telefona je i dalje projektno. Zavisí od donacija, grantova i projekata odnosno sredstava koja su često sporadična, nesigurna ili nedovoljna za funkcionisanje.

ULOGA MEDIJA

„NOVINARKE PROTIV NASILJA“

Zato što utiču na formiranje javnog mnjenja i imaju snagu da pokrenu promene u društvu, jednu od ključnih uloga u prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama zauzimaju mediji. Oblikujući sliku i stavove o ulozi žene, zauzimajući nedvosmislen stav prema rodno zasnovanom nasilju, štampa, elektronski mediji kao i društvene mreže u velikoj meri mogu da pomognu u sprečavanju rodno zasnovano nasilja ili bar da ukažu na problem, otvore diskusiju, podignu nivo svesti i započnu promene. Neretko su upravo mediji ti koji kreiraju kampanje, organizuju diskusije, ukazuju na probleme u radu nadležnih institucija ili objavljujući svoje priče dovede do promene stavova koji se tiču nasilja nad ženama. Nasuprot profesionalnom izveštavanju i

novinarskom kodeksu u medijima, sve prisutniji senzacionalizam, seksistički stavovi, trivijalan pristup, opravdavanje nasilnika, nepoštovanje privatnosti i narušavanje dostojanstva žrtve koji stvaraju potpuno pogrešnu sliku, banalizuju problem i u patrijarhalnom društvu još više produbljuju nerazumevanje problema nasilja nad ženama.

Sloboda izveštavanja podrazumeva znanje, odgovornost i hrabrost. A još uvek nije dovoljan broj novinarki i novinara koji mogu da kažu da su svojim izveštavanjem doprineli javnom interesu i stvaranju društva koje ne toleriše nasilje nad ženama. Grupu „Novinarke protiv nasilja“ (oformljenu na inicijativu UNDP Srbija, uz podršku Fonda

B92 i Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost) čine profesionalke koje punim imenom i prezimenom mogu da stanu iza onoga što rade. Pitali smo neke od njih:

1. Zašto se kao novinarka baviš problemom nasilja nad ženama?
2. Koliko mediji mogu da pomognu, a na koji način odmažu?
3. Zašto je bilo potrebno formiranje grupe Novinarke protiv nasilja?

(Jelena Kikić, novinarka i članica grupe „Novinarke protiv nasilja“)

LJUBICA GOJGIĆ, novinarka

1. Nasilje nad ženama i generalno rast netolerancije i agresije, smatram velikim problemom našeg društva, čije posledice vidimo svakodnevno. Zato mislim da posao medija mora da bude stalno upozoravanje na problem nasilja i insistiranje na tome da ga zakonski odgovorni sprečavaju a društvo prepozna i osudi.

2. Mediji suštinski mogu da pomognu zbog svog uticaja i vidljivosti. Mediji su ključno i doprinili u borbi protiv nasilja nad ženama, ne samo izveštavanjem već i pozivanjem na aktivizam. Projekat Sigurna kuća, na primer, bio je deo velikog angažmana RTV B92. Nevolja sa medijima je što potreba za senzacionalizmom, pa i prilikom tretiranja slučajeva nasilja, često pretvori iskrenu nameru da se nasilje razoblič i osudi, u suprotnost.

3. Svako okupljanje na temu borbe protiv nasilja je jedan glas više u toj borbi, pa mislim da je i sama ideja već mali doprinos važnoj misiji. Formiranje grupe postiglo je bar tri, veoma važna cilja. Prvo, omogućilo je zainteresovanim novinarkama da, u nezvaničnim, otvorenim diskusijama, saznaju iz prve ruke, mnogo više od onoga što su o nasilju i borbi protiv nasilja nad ženama, do tada znale! To će svakako doprineti da o važnoj temi izveštavaju na kvalitetniji način. Drugo, novinarke i urednice uključene u grupu, predstavljaju značajan kanal komunikacije sa medijima koji ostalim učesnicima u borbi protiv nasilja, omogućava lakši pristup novinama, radiju i televizijama, dakle lakši kontakt sa najširoom publikom. I treće, shvatajući važnost teme, novinarke su pokazale spremnost da iskoriste svoju prepoznatljivost i uticaj radi promovi-

LJUBICA GOJGIĆ, novinarka

JOVANA GLIGORIJEVIĆ, novinarka

sanja ideje da su diskriminacija žena a naročito nasilje, pojave za koje apsolutno nema izgovora ni opravdanja.

SUZANA DUKA, novinarka

1. Više se i ne sećam kada sam uradila prvu priču o nasilju nad ženama. Ispovesti žena žrtava malo koga mogu da ostave ravnodušnim - strah, zatvorena vrata institucija, nerazumevanje okoline, čak ni roditelja, uplašena deca svedoci maltretiranja majke a o povredima i da ne govorim....Bilo je situacija da su posle snimanja kolege iz ekipe bile iskreno besne i često sam slušala komentare „Ma da je moja sestra, da mu ja presudim” (mислеći na nasilnika). Bez namere da zvučim patetično, ali kao da su sve te žene koje sam intervjuisala to činile nadajući se da možemo da im pomognemo. I ja sam mislila da, mi novinari, možemo nešto da učinimo za njih.

2. Da li pomažemo? Smatram da možemo da pomognemo - prozivajući nadležne zašto ne reaguju, ukazujući na propuste u sistemu, insistirajući da odgovorni za nereagovanje budu kažnjeni po zakonu, ohrabrujući žene žrtave da ne trpe nasilje, da ga prijave ali i utičući na promenu svesti građana da nasilje nije dozvoljeno, da to nije privatna stvar jedne porodice i da ga, ako se dešava u njihovoj blizini prijave. Ima, na žalost, nesavesnih kolega u medijima, koji izveštavaju senzacionalistički (otkrivaju identitet žrtve, neretko stavljaju i njenu fotografiju, prikazujući mesto stanovanja uz detaljan opis načina kako je zlostavljana ili ubijena). Na taj način ne samo da ne pomažu već dodatno otežavaju žrtvi i njenoj deci, porodici.

3. „Novinarke protiv nasilja” mogu i treba da budu glas svih tih žena koje trpe i čute, koje se boje, koje često ne znaju kome da se obrate za pomoć. Privilegija koju novinari imaju jeste da

mogu da dođu do nadležnih, da mogu da traže odgovore od njih, da ih opominju kada ne poštuju zakone i ne reaguju.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ, novinarka

1. Zato što sam u svojoj redakciji naučena da su novinari kontrolori vlasti i glas slabijih. Kad pogledam broj žrtava nasilja, sistemski odgovor na nasilje, ali i odnos društva i medija prema žrtvama nasilja nad ženama, mislim da je ta tema odabrala mene, a ne ja nju. I naravno, bavim se nasiljem nad ženama zato što sam feministkinja.

2. Mediji mogu da pomognu mnogo i ne koriste dovoljno svoje potencijale. Mogu u potpunosti da promene jezik koji se koristi kad se o ovome priča i način na koji se o nasilju nad ženama razmišlja, da i najneukijoj ili najtvrdoglavijoj osobi na svetu promene način na koji posmatra problem. Mediji mogu da obrazuju ljude i da menjaju svet (da, zaista verujem u ovo poslednje). Međutim, uz retke izuzetke, to se ne događa, pa mediji više odmažu. Prvo, kontaktiraju žrtve i njihove porodice, traže što više jezivih detalja, da bi podišli niskim porivima publike. Iz istih razloga objavljuju slike pretučениh žena i degutantne naslove. Naravno da je razlog senzacionalizam. Ljudska priroda je takva: više nas privlači krv u medijima, nego da im neko objašnjava kako je došlo i kako dolazi do toga da padne krv. Mnogo je bolji click bait gde imaš priču žrtve i izazivaš rudimentarno sažaljenje publike, a nije te briga što tu žrtvu sekundarno traumatizuješ izlažući je javnosti. To se više čita nego kad mi ostali „smaramo“ sa objašnjavanjem fenomena nasilja nad ženama. Znao kako ja znam da sam uradila dobar posao kad o ovome pišem za „Vreme“ i kad ova tema kod nas izađe na naslovnoj? Znam po tome što se taj broj „Vremena“ proda u manje primeraka nego što nam je prosek. Pri tome, svesna sam da je porazno to što mi je slaba čitanost indikator dobro urađenog posla.

3. Pre svega, zato što nemamo sve mi redakcije i urednike koji će da podržavaju guranje ove teme u prvi plan. Najčešće u redakcijama sedi po jedna

žena kojoj je ovo važno i oseća se potpuno usamljeno, pa je presrećna kad se izbori za nekoliko redova ili 30 sekundi prostora u svom mediju. Ova grupa nam je trebala zbog njih, da znaju da nisu same, da se umrežimo i budemo jedne drugima podrška. Drugo, mnogo je novinarki koje žele da se bave ovom temom, svesnih koliko je delikatna, a nemaju vremena za temeljnu edukaciju. Okupile smo se i da bismo razmenjivale znanja i materijale. Osim toga, u grupi sede i urednice i menadžerke u medijima, tako da ima nade da ćemo probiti „stakleni plafon“ i zajedničkim snagama osvojiti medijski prostor tako da se u njemu o nasilju nad ženama govori na etički, zdrav i profesionalan način. I na kraju, samo ovako ujedinjene, mi novinarke, kontrolorke vlasti, možemo da doprinesemo popravljanju sistemskih rešenja, što zakonskih, što praktičnih, kada je reč o tretmanu žrtava nasilja.

MARIJA ANTIĆ, novinarka

MARIJA ANTIĆ, novinarka

1. Ovo je tema koja, zbog rasprostranjenosti problema, zavređuje, pre svega, moju profesionalnu

pažnju. Različiti pokušaji da se problem relativizuje, dodatno me motivišu da što češće u emisiji koju vodim govorim o nasilju nad ženama i svim njegovim pojavnim oblicima. Pored profesionalnog, tu je i sasvim lični nivo. Žena sam.

2. Mediji mogu mnogo da pomognu, a velikim uspehom smatram i ako se bar jedna žena motiviše da razmisli o opcijama za izlazak iz kruga nasilja. Naravno, ukoliko se novinari drže etike pri izveštavanju o nasilju nad ženama. Relativizacija o kojoj sam govorila je nešto što, po mom mišljenju, najviše odmaže.

3. Formiranje grupe „Novinarke protiv nasilja nad ženama” bilo je neophodno da bi se, konačno, u struci digao glas protiv neprofesionalnog izveštavanja medija o nasilju nad ženama. Cilj nam je da ukažemo na greške koje mogu imati ozbiljne posledice, motivišemo i edukujemo kolege i kolegice da ih više ne prave (verujem da su u većini slučajeva nenamerne), pa da polako formiramo prvo javni diskurs u kom žrtva nikad ne može biti kriva, a onda ohrabrimo gledateljke, slušateljke i čitateljke da potraže pomoć.

MILICA KRAVIĆ, novinarka

1. Već pri prvom susretu sa temom rodno zasnovanog nasilja, a potom i feminizma, bila sam zainteresovana za to polje. Vremenom uz koleginicu koju su te teme i više interesovale, postala sam informisanija, uključena i zainteresovanija. Nema sumnje, borba protiv nasilja mora biti prva linija odbrane društva od raznih zala. Mnogo toga saznamo o nama samima, društvu i prilikama, izučavajući fenomen nasilja prema ženama.

2. i 3. Smatram medije važnim saveznikom u svakoj vrsti borbe i podučavanja društva. Zato se i bavim novinarstvom, a pogotovo se zbog toga bavim ovim društvenim temama. Mediji moraju da čuvaju leđa, da duvaju u jedra ženskim organizacijama, institucijama i svima kojima je stalo da se obračunaju sa nasilnikom. Smatram to svo-

jim zadatkom kao žene, novinarke i članice ovog društva. Novinarstvo je u siromašnim, pogotovo u moralno osiromašenim društvima, u ozbiljnoj krizi. Tim pre, moram još ozbiljnije da shvatim svoju ulogu čuvarke kapije i odabira informacija. Posledice pogrešnih izbora u selekciji vesti, bivaju nesagledive. Svako „još je gora jer trpi i ne beži” ili „kažu komšije da je bio dobar čovek” nanosi štetu i društvu i žrtvi, i drže nas u nepomičnom položaju u borbi protiv nasilja. Zato su tu neke novinarke da menjaju praksu i pomeraju društvo.

MAŠA MILEUSNIĆ, novinarka

1. Zato što mediji imaju veliku odgovornost kada je u pitanju izveštavanje o nasilju nad ženama.

2. Mediji mogu da pomognu tako što će novinari nasilje nad ženama u izveštajima predstaviti kao društveni problem, tokom izveštavanja slediti profesionalnu, etičku, zakonsku, ali pre svega ljudsku obavezu poštovanja žrtava. Mediji odmažu tako što sekundarno viktimizuju žrtvu tabloid-

MAŠA MILEUSNIĆ, novinarka

nim izveštavanjem, otkrivanjem identiteta žrtve, spekulisanjem razlozima zbog kojih se dogodilo nasilje, prenošenjem odgovornosti na žrtvu ili opisom brutalnih scena nasilja. Takvo izveštavanje uzrokuje katastrofalne posledice po žrtvu: može je izložiti pretnjama i riziku da ponovo postane meta nasilnika, često žrtvu zajednica u kojoj živi, a posebno porodica odbacuje i osuđuje i samim tim otežava proces oporavka nanošenjem novih psihičkih povreda.

3. Upravo zbog svega gore navedenog: da ukaže na veoma veliku odgovornost medija i time pokuša da utiče na uređivačke politike raznih kuća, da pruži podršku i pomoć novinarima i novinarkama koji izveštavaju o nasilju nad ženama da kvalitetnije i bolje urade svoj posao, da tekstovi i prilozi imaju informativan i edukativan karakter, da zaštite žrtvu nasilja od sekundarne viktimizacije.

MARINA RADENKOVIĆ, članica grupe „Novinarke protiv nasilja”

1. Smatram da je izuzetno važno da podignemo nivo svesti društva o problemu, kroz izveštavanje i edukaciju, kako bismo osnažili građane i građanke da utiču na državu da donosi propise koji će oštro kažnjavati počinioce i štiti žrtve. U isto vreme želim da osnažim žene žrtve nasilja da progovore o nasilju.

2. Mediji mnogo mogu da pomognu objektivnim i etičkim izveštavanjem o problemu, štiteći privatnost i dostojanstvo žrtve nasilja i izbegavajući senzacionalizam, tako ohrabrujući žrtve da o nasilju progovore i da ga prijave u isto vreme utiču na stvaranje javnog diskursa u pogledu nasilja i pomažu eliminaciji rodne diskriminacije i rodnih stereotipa.

3. Bitno je zbog ostvarivanja zajedničkog cilja a to je da izveštavanje o nasilju nad ženama bude društveno odgovorno i kvalitetno. U grupi sam, razmenom iskustava sa članicama, naučila dodatne činjenice o senzitivnosti teme i ostvarila

kontakte sa stručnjacima i relevantnim sagovornicima.

Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)

ČLAN 17 – Učešće privatnog sektora i sredstava javnog informisanja

1. Članice će podsticati privatni sektor, sektor za informacione i komunikacione tehnologije i sredstva javnog informisanja, uz dužno poštovanje slobode govora i njihove nezavisnosti, da učestvuju u razradi i sprovođenju politika i da uspostave pravilnike i standarde za sprečavanje nasilja nad ženama i veće poštovanje njihovog dostojanstva.

2. Članice će razvijati i promovisati, u saradnji sa privatnim sektorom, sposobnosti kod dece, roditelja i vaspitača za rad u informaciono-komunikacionom okruženju koje omogućava pristup degradirajućem sadržaju seksualne odnosno nasilne prirode koji može biti štetan.

Newsletter je objavljen u okviru zajedničkog projekta Integrirani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama u Srbiji II, koji realizuju UNICEF, UN Women, UNFPA i UNDP, u partnerstvu sa Vladom Republike Srbije, na čelu sa Koordinacionim telom za rodnu ravnopravnost. Integrirani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama u Srbiji usmeren je na razvoj društvenog i institucionalnog okruženja koje će doprineti nultoj toleranciji i iskorenjavanju nasilja nad ženama u Srbiji. Zajedničkim delovanjem agencija Ujedinjenih nacija i Vladinih tela doprinosi se rešavanju problema nasilja u porodici i partnerskim odnosima, unapređuje podrška ženama, devojčicama i njihovim porodicama i stvara okruženje koje ne toleriše nasilje.

Projekat se sprovodi uz podršku Vlade Švedske.

Stavovi izneti u ovom Newsletter-u ne odražavaju nužno stavove Ujedinjenih nacija, Vlade Republike Srbije i Vlade Švedske.